

ἐν τῇ εὐθείᾳ μόνῃ θεωρεῖται, ἐν δὲ τῇ γενικῇ καὶ δοτικῇ καὶ αἰτιατικῇ οὐδέποτε θεωρεῖται, καὶ ὡς ἐπὶ τοῦ δῶς, κτέ.». Πρβ. καὶ Βεγκήρ. Ἀνέκδ. σελ. 861, 13. Εὐρίσκεται δ' ὁμοίως καὶ ἡ αἰτιατικὴ ὄφελος. Ἐν τοῖς Ἐπιμερισμοῖς τοῦ Ψευδηροδianoῦ σελ. 191 λέγεται «Σὺν τούτοις καὶ τὰ Ἑβραϊκὰ καὶ μονόκλιτα». Πρβ. καὶ Λοβέκκιον Παραλειπομ. σελ. 183, σημ. 32.

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΕΝ Τῷ ΚΑΤΑ ΕΗΡΑΝ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΠΟΛΕΜῶ

Ἡ περὶ τοὺς κανόνας τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἔλλειψις ἐξωτερικοῦ κύρους καὶ ἐνότητος, εἶναι ὁ κύριος παράγων τῶν δισταγμῶν παρὰ τοῖς δημοσιολόγοις καὶ τῶν διαφωνιῶν παρὰ τοῖς λαοῖς, οἵτινες μὴ ὑπεύκοντες εἰς κανόνας ἀνεγνωρισμένους καὶ ὠρισμένους ἐμπνέονται ἐνίοτε μᾶλλον ὑπὸ τῆς αὐθαιρεσίας καὶ τῆς πεποιθήσεως ἐπὶ τὰς ἰδίας αὐτῶν δυνάμεις ἢ τῆς δικαιοσύνης. Καὶ νῦν μὲν καθ' ἣν ἐποχὴν ἐπικρατεῖ ἡ ἀρχὴ τῶν ἐθνικοτήτων καθ' ἣν ἐκάστη πολιτεία ἐπιδιώκει τὸ αὐθόπαρκτον καὶ αὐτοτελές, ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ συνεννόησις πρὸς καταρτισμὸν διεθνοῦς νομοθεσίας· ἀλλ' εἰάν ἡ στιγμή αὕτη δὲν ἐσήμανεν ἔτι, δὲν δυνάμεθα διὰ τοῦτο νὰ ἀρνηθῶμεν τὴν ὑπαρξίν αὐτῆν διεθνοῦς δικαίου, καθόσον οἱ νόμοι δὲν ἀποτελοῦσι τὴν μόνην τοῦ δικαίου πηγὴν. Εἰς οὐδὲν ἔθνος τὸ δίκαιον ἐνεφανίσθη ἐν κώδιξι, τὰ ἔθιμα προηγέθησαν τοῦ ἐγγράφου νόμου, ὑπὸ τὴν αὐτὴν δὲ μορφήν καὶ τὸ διεθνὲς δίκαιον ἐμφανίζεται. Καὶ τοιοῦτον ὁμοίως δὲν εἶναι ἄμορφος σωρὸς, ἀλλ' εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἐταστικοῦ παρατηρητοῦ ἀπεικονίζει τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πάντοτε βαίνουσαν ἐργασίαν κοινωνικῆς ἀναπτύξεως. Οὕτως οὐ μόνον ἔθιμά τινα πεπαλαιωμένα ἐγκατελείφθησαν, νεώτερα δὲ στηριζόμενα ἐπὶ ὑψηλοτέρου αἰσθήματος δικαιοσύνης ἐγένοντο ἀποδεκτά, ἀλλὰ καὶ ἐνίοτε διὰ τῶν διεθνῶν συνόδων διευτυπώθησαν ἀρχαὶ ὑπὸ τύπον ἀναλογοῦντα πρὸς τοὺς νόμους.

Πρὸ τῆς συγγραφῆς παντὸς θετικοῦ νόμου ὑπάρχει ἐν αἰώνιον δίκαιον, ὅπερ ἐξωτερικεύεται εὐθὺς ὡς ὁ ἄνθρωπος εὐρεθῆ μετ' ἄλλων ἐν συναφείᾳ, ἥτις ἄλλως εἶναι ἀφρευκτος διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν φύσει κοινωνικόν. Ἐκαστος

δέον νὰ σέβηται τὸ τοῦ ἑτέρου δίκαιον ἵνα καὶ οἱ ἄλλοι σέβωνται τὸ ἴδιον αὐτοῦ. Τὸ αἶσθημα τοῦτο παρατηρεῖται καὶ παρὰ τοῖς ἐν τῇ ἐσχάτῃ κλίμακι τοῦ πολιτισμοῦ εὐρισκομένοις λαοῖς, οἵτινες ὅμως δέχονται αὐτὸ κατὰ τρόπον ἀτελεῆ, διὸ εἰς μόνον τὰ πεπολιτισμένον ἔθνη τὸ τοῦ δικαίου καὶ ἴσου αἶσθημα τελείως ἀναπτύσσεται. Οὕτω σχηματίζεται δυνάμει ἀναποδράστου ἀρχῆς τὸ κανὼν ὁ διέπων τὰς μεταξὺ τῶν ἔθνων σχέσεις συνδεομένων διὰ τῶν ἀρρήκτων τῆς ἀνάγκης δεσμῶν.

Κυρίως εἰπεῖν τὸ διεθνές δίκαιον εἶναι ἔργον τῆς ἐπιστήμης, ἥτις πρώτη ἐξήγειρα τὸ αἶσθημα τῶν δικαιωμάτων τῆς ἀνθρωπότητος, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου οἱ πολιτευταὶ σπουδαίως συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ. Καὶ ὅτε μὲν ἡ ἐπιστήμη ἠγεῖται καθόσον ἀναπτύσσει τὰς τῶν διεθνούς δικαίου ἀρχάς, ὅτε δὲ ρυθμολογεῖται παρὰ τῶν πολιτευτῶν, ὅταν οὗτοι, παρασυρόμενοι ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης ἐφαρμόζουσιν ἰδέας συμφώνους τῷ πνεύματι τῆς ἐποχῆς. Οὕτως ἀφθονιωτέρα πηγή ἀφ' ἧς τὸ δίκαιον τοῦτο ἀντλεῖ εἶναι τὰ τῶν δημοσιολόγων ἔργα τῶν κεκτημένων ἀνεγνωρισμένην ἀύθεντίαν, ὡς τὸ τοῦ Γροτίου *de mare libero* σύγγραμμα, ὅπερ εἶναι ὁ τίτλος ὁ χρησιμεύσας εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν θαλασσῶν καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων τὰ τοῦ Bluntschli, ὅτινα ὑψίστην ἐπιρροὴν ἤσκησαν καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς Συνόδου τῶν Βρυξελλῶν ἡ κυριωτέρα ὅμως ὕλη παρέχεται τῷ διεθνεί δικαίῳ διὰ τῶν συνθηκῶν δι' ὧν τὰ κράτη καθορίζουσιν τὰς ἐξυτῶν σχέσεις ἐντε πολέμῳ καὶ εἰρήνῃ. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι διομολογηθεῖσα συνθήκη τὰς τῶν συναλλαγέντων ἔθνων σχέσεις ρυθμίζει μόνως, πλὴν πολλάκις περιλαμβάνονται ἐν αὐταῖς διατάξεις, αἵτινες ἰδιαίτατα εἰσὶ νόμοι διατυποῦντες ἀρχάς ἀποτελούσας οὕτω σπουδαῖον προηγούμενον καὶ παράδειγμα εἰς τὰ λοιπὰ ἔθνη.

Σπουδαῖον προσέτι στοιχεῖον εἶναι οἱ νόμοι καὶ οἱ κανονισμοὶ τῶν διαφόρων ἔθνων ὡς καὶ αἱ ὁδηγίαι πρὸς τοὺς στόκτεηλάτας καὶ ναυάρχους, καθόσον καὶ μὲν ἡ ἐξουσία τῶν κρατῶν δὲν ἐκτείνεται πέραν τῶν ὁρίων αὐτῶν πλὴν ἡ ἠθικὴ ἐπιρροὴ αὐτῶν χωρεῖ ἔτι προσωτέρω, ἂν αἱ ἰδέαι αὐτῶν συμβαδίζωσι τῷ πολιτισμῷ. Τοιαῦται εἰσὶν αἱ τοῦ 1863 πρὸς τοὺς ἐν ἐκστρατεία στρατοῦς τῶν Ἰνωμένων Πολιτειῶν ὁδηγίαι τοῦ κλεινοῦ Lieber, αἵτινες ὡς ἐκ τῶν ἐν αὐταῖς γενικῶν κανόνων καὶ τῆς ἀναφορᾶς πρὸς τὰς ἀρχάς τῆς φιλανθρωπικῆς σπουδαίας ἤσκησαν ἐπιρροὴν περὶ τὸν καθορισμὸν τῶν κανόνων ἐπὶ τοῦ τρόπου τοῦ πολεμεῖν.

Ἄλλ' ὅμως τῆς ἐλλείψεως διεθνῶν νόμων ἔτι ἐπαισθητοτέρα εἶναι ἡ τῶν διεθνῶν δικαστηρίων, διότι ὡς νῦν ἔχουσι τὰ πράγματα τίς θέλει ἐπανορθώσει τὸ προσβληθὲν δίκαιον, τίς θέλει ἀποναίμει δικαιοσύνην; Καὶ ἐν τούτοις ὁμολογητέον ὅτι ἡ συνεννόησις περὶ συστάσεως διεθνῶν δικαστηρίων ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς ἐφαρμογῆς παρουσιάζει μυρίας δυσχερείας ὡς ἡ οὐτοπία διαρκούς εἰρήνης τοῦ ἀββᾶ Saint-Pierre καὶ τοῦ Ρουσσώ. Πλὴν

τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι ἄπορον καθόσον ὡς κατὰ τὸν μεσαίωνα διὰ τὸ ταραχῶδες τῶν καιρῶν καὶ τοῦ ὀλίγου πρὸς τὰς δικαστικὰς ἀποφάσεις σεβασμοῦ, οἱ πολῖται ἐλαχίστως ἔχαιρον προστασίας ἐν ταῖς διαφορῶν αὐτῶν, ὁ δὲ συνήθης τρόπος τοῦ προστατεῦν τὰ ἑαυτῶν δικαιώματα ἦτο τὸ ὑπερκσιζέσθαι διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων οὕτω καὶ τὰ ἔθνη, ἅτινα μόνον τότε νῦν ἔχον ἐγγυηταὶ παρίστανται τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ἐν τῇ ἐγώστικῃ αὐτῶν αὐτονομίᾳ διὰ τοῦ πολέμου τὰς διαφορὰς λύουσι. Χαρακτηριστικὴ ἐντούτοις εἶναι ἡ μέριμνα, καὶ ὅταν ἔτι ἡ βία κανονίζῃ τὰς μεταξὺ τῶν ἐθνῶν διαφορὰς, ἵνα τὸ δίκαιον ὑπὲρ αὐτῶν ἦ, ἔστω καὶ κατ' ἐπίφασιν, καθόσον πεποιθασιν, ὅτι τὸ δίκαιον ἐλκύει πρὸς αὐτὰ τὴν κοινὴν γνώμην, ἐνῶ ἡ ἀδικία προκαλεῖ τὴν ἀποδοκιμασίαν.

Ἐν πάσῃ ὁμοίως περιπτώσει ὑπάρχουσι ζητήματα δευτερεύοντα ἐπιλυόμενα νῦν τῇ μεσολαβήσῃ τῶν φίλων δυνάμεων. Γιαυτὴ εἶναι ἡ εὐχὴ τῆς ἐν Παρισίοις συνόδου ἐν ἔτει 1856· οὕτω διὰ διεθνῶν συνόδων ἐλύθησαν πολλαὶ διαφοραὶ, διὰ διαιτησίας δὲ ἐκανονίσθησαν ποικίλα ζητήματα, ὧν πολύκροτον ὑπῆρξε τὸ τῆς Ἀλαβάρμας. Ἐὰν δὲ ἡ πρακτικὴ τῆς διαιτησίας ἐξακαλουθήσῃ ἴσως ἀναγνωρισθῇ ἐπὶ τέλους ὅτι δυνατὴ ἐστὶν ἡ ἐπίλυσις περιπλοκωτέρων καὶ σπουδαιοτέρων ζητημάτων καὶ μακρὰν τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δῆλον γίνεται ὅτι τὸ διεθνὲς δίκαιον δὲν φέρει ἔτι χαρακτηριστικὸν ὄρισμόν ὡς οἱ λοιποὶ τοῦ δικαίου κλάδοι, πολλὰς δ' ἔχει ἔτι τὰς ἐλλείψεις, ἀλλ' ἡ γενησομένη σύγκρισις τῶν ἄλλοτε ἰσχυρασθῶν ἀρχῶν πρὸς τὰς ἐπικρατούσας νῦν, θέλει πείσει περὶ τῶν γενομένων προόδων καὶ ἐκείνων ἃς τὸ μέλλον ἐπιφυλάσσει πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ καὶ φιλανθρωπικοῦ προορισμοῦ τοῦ δικαίου τούτου. Ἡ ζωὴ εἶναι αἰωνία πρόοδος.

Τὸ δίκαιωμα ὅπερ ἔχει ὁ ἐμπόλεμος κατὰ τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ, αἱ ἐχθροπραξίαι καὶ αἱ ἐπιθέσεις εἰς ἃς ἡ χρῆσις τῆς βίας ἐπιτρέπαι αὐτῷ νὰ προστρέξῃ ἀπορρέουσιν ὡς εἶναι ἐπόμενον ἐκ τοῦ σκοποῦ, ὃν ἐπιδιώκει διὰ τοῦ πολέμου. Πλεῖστοι ἄλλοτε συγγραφεῖς, ἐν οἷς ὁ Grotius, ὁ Puffendorf καὶ ὁ Bynkershoek ἔθεντο τὴν ἀρχήν, ὅτι «τὰ πάντα εἰσὶ θεμιτὰ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ», ὁ δὲ Grotius ρητῶς λέγει: «Ὅταν τις κηρύσῃ τὸν πόλεμον εἰς λαόν, κηρύσσει αὐτὸν συγχρόνως εἰς πάντας τοὺς τὸ ἔθνος αὐτὸ ἀποτελοῦντας. Ἐπομένως δυνάμεθα νὰ φονεύωμεν ἀποκτείνωμεν τοὺς ὑπηκόους τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἡμῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ ἐδάφους ἀδеспότου καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης... Ἀπόδειξις ἄλλως τε, ὅτι ἡ ἀκολασία τοῦ πολέμου ἐκτείνεται μακρότατα εἶναι ὅτι τὸ διεθνὲς δίκαιον οὐδόπως προφυλάττει τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας, οὓς δυνάμεθα νὰ φονεύωμεν ἀποκτείνωμεν». Ἴδου ὁ παρά τῷ Grotius κανὼν, μόνον δ' ὑπὸ τὴν ἔμφων τῆς ἠθικῆς ἀποδοκιμάζει τὰς βερβερότητας αὐτάς· ὁ μόνος οργα-

μόν, ὃν τίθησιν εἶναι ἢ ἀπαγόρευσις τοῦ φθαίρειν τὰς γυναικας. Τέλος δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Vattel καὶ ὁ ἔτι μεταγενέστερος τούτου Heffter δέχονται κατ' ἀρχὴν ὅτι τὸ κυρίως τὸ δικαίωμα τοῦ πολεμεῖν εἶναι τὸ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, πειρῶνται δὲ μόνον νὰ περιορίσωσι τὸ δικαίωμα τοῦτο. Τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη οὐδόλως ἀναγνωρίζουσι σήμερον ταῖς στρατιωτικαῖς ἀρχαῖς, τὸ δικαίωμα τοῦ διατιθέναι αὐθαιρέτως τὰς τύχας τῶν φιλησύχων κατοίκων τῆς ἐχθρικῆς χώρας, καὶ ἂν ἔλλοτε ἐθεώρουν ἐκείνους μεθ' ὧν ἐπολέμου ὡς ὄντα ἐστερημένα δικαιωμάτων, ὁ θρίαμβος τοῦ διεθνoῦς δικαίου ἐξεπολίτισε τοὺς νόμους τοῦ πολέμου, ἀνέτρεψε τὰ βάρβαρα ἔθιμα καὶ ἐπέσκαλε τὴν ἀναγνώρισιν τῶν συμφυῶν τῆ ἀνθρωπίνῃ φύσει δικαιωμάτων.

Ἡ νῦν ισχύουσα ἀρχὴ ὅτι «ὁ πόλεμος λαμβάνει χώραν μετὰξὺ τῶν κρατῶν καὶ οὐχὶ τῶν ἰδιωτῶν», διευκρινήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Portalis, ὅστις ἔλεγεν ἐν ἔτει 1800· «μετὰξὺ δύο ἢ πλειόνων ἐμπολέμων ἐθνῶν, οἱ ἰδιῶται οἱ ἀποτελοῦντες τὰ ἔθνη ταῦτα δὲν εἶναι ἢ ἐκ συμπτώσεως μόνον ἐχθροί, δὲν εἶναι ἐχθροῖς ἀνθρώποι, οὐδέ καὶ ὡς πολῖται, μόνον ὡς στρατιῶταί εἰσι τοιοῦτοι». Καὶ ἀληθῶς τὸ κράτος ὡς τοιοῦτον ἐπιχειρεῖ τὸν πόλεμον, οἱ ἰδιῶται ὡς ἄνθρωποι οὐδόλως μετέχουσιν ἐνεργῶς τοῦ ἀγῶνος, διότι οὗτοι πειρῶνται καὶ συνεστῶτος τοῦ πολέμου νὰ ἐξασκῶσι τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν ἵνα διαθρέψωσιν ἑαυτοὺς καὶ τὰς οἰκογενείας αὐτῶν. τί λοιπὸν διαπράττουσι τὸ ἐχθρικὸν διὰ νὰ φέρωνται πρὸς αὐτοὺς ἐχθρικῶς; Τὸ κράτος καὶ ὁ πολίτης εἰσι δύο ὅλως διάφορα πρόσωπα. Τὸ κράτος ἔχει ἴδια δημόσια δίκαια, ὁ πολίτης δίκαια τοῦ προσώπου, τῆς οἰκογενείας, καὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ἐπομένως οἱ πολῖται οἱ μὴ μετέχοντες ἐνεργῶς τοῦ ἀγῶνος δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἐχθροί. Ἡ προστασία τῶν κατοίκων τῆς πολεμίας χώρας κατηγορηματικώτατα ἀναγνωρίζεται, ἐντελῶς δ' ἀποκηρύσσεται ἡ παλαιὰ θεωρία. Εἰς ἀντάλλαγμα τούτων οἱ κάτοικοι πάντα ταχοῦ ἐνθὰ εἰσελαύνει ὁ ἐχθρὸς ὀφείλουσιν αὐτῷ ὑπακοήν, διὸ εἴθισται οἱ ἡγούμενοι τῶν στρατευμάτων τοῦ ἐπιδρομέως διὰ προκηρύξεως πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς ἐχθρικῆς χώρας νὰ ἐπαγγέλλωνται ἀσφάλειαν καὶ πᾶσαν νὰ ἐγγυῶνται προστασίαν ἂν ἡσυχάζωσι καὶ ὑπακούωσιν, ἂν δὲ τούτων τῶν συλληφθῶσι στασιάζοντες ἢ ἐνοχοὶ παρὰ βιάσειώς τινος τῶν ἐθίμων τοῦ πολέμου καθίστανται ἐκπτώτοι τῶν προνομίων αὐτῶν. Ὑπὸ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν ἐνεπνεύσθη καὶ ἡ προκήρυξις τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας ἐν ἔτει 1870, ἥτις λέγει· «Τὸν πόλεμον ἐπιχειρῶ κατὰ τῶν γάλλων στρατιωτῶν, οὐχὶ δὲ τῶν γάλλων πολίτων, ὅθεν οὐ παύσομαι παρέχων τοῖς τελευταῖσι ἀσφάλειαν τῶν προσώπων καὶ τῶν ἀγαθῶν αὐτῶν, ἐφόσον δὲν στερήσωσιν ἑαυτοὺς διὰ πράξεων ἐχθρικών κατὰ τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων τοῦ δικαίωματος τοῦ νὰ χορηγῶ αὐτοῖς τὴν ἐμὴν προστασίαν». Ὄφτω δύναται ὁ ἐπιδρομῶν ν' ἀπακτῆσθαι μὲν ὑπακοήν παρὰ τῶν πολιτῶν

τῆς χώρας, ἣν κατέλαβε, σκληρὸν ὅμως εἶναι νὰ ἐπιβάλη ὑποχρεώσεις ἀντιβαινούσας πρὸς τὴν ὀφειλομένην εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου κατ' αὐδένα λόγον ἐπιτρέπεται νὰ ἐξαναγκάσῃ αὐτοὺς νὰ στρατεύσῃσι κατὰ τῆς ἰδίας πατρίδος πρὸ τῆς ὀριστικῆς πρᾶσαρτήσεως τῆς χώρας, ἣς διατελοῦσιν ὑπήκοοι.

Παρὰ τὴν τάσιν, ἣν τὰ ἔθνη ἐπιδείκνυσι περὶ τὸ ἐρμηνεύειν ἐπὶ τὸ φιλανθρωπότερον ὑπὲρ τῶν πολιτῶν τῶν ἐμπολέμων τοὺς ὅλους ἐν γένει κανόνας τοῦ διεθνoῦς δικαίου, ὁμολογητέον ὅτι τὸ κράτος κέκτηται τὸ δικαίωμα τοῦ χρῆσασθαι τῷ ἀνταδικήματι πρὸς ἐξαναγκασμὸν ἑτέρου ἔθνους εἰς ἀναγνώρισιν τῆς παρ' αὐτοῦ διαπραχθείσης ἀδικίας καὶ ἱκανοποίησιν τοῦ προσβληθέντος κράτους. Ἐν τούτοις τὸ δικαίωμα τοῦ χρῆσασθαι ἀνταδικήμασιν, ἅτινα εἰσὶ πολυειδῆ ἀναλόγως τῆς φύσεως τῆς διενέξεως, δὲν εἶναι ἀπόλυτον. Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ἐφρόνουν καὶ ἐκ τῶν μεταγενεστέρων δὲ δημοσιολόγων ὁ Martens ὁ Klüber καὶ ὁ Heffter, ὅτι ὅταν ὁ ἐχθρὸς δράττηται τῆς περιουσίας τῶν ὑπηκόων ἡμῶν, ἧτις κεῖται ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ, δικαιούμεθα νὰ κατὰσχῶμεν τὴν ἐκινήτων περιουσίαν τὴν εἰς ὑπηκόους τῆς προσβαλοῦσης ἀνήκουσαν καὶ κειμένην ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἐδάφους, ὅταν φονεύῃ τοὺς αἰχμαλώτους ἡμῶν δικαιούμεθα νὰ φονεύωμεν τοὺς ἐκείνου. Ἄλλ' ἡ θεωρία αὕτη οὐδόλως ἐστὶ ζηλωτὴ, καθόσον ἐπειδὴ εἴθισται τὸ ἐπιγεγόμενον κακὸν νὰ ἀποδιδῶται ἐντόκως, τὰ τοιαῦτα ἀνταδικήματα ἐπακολουθοῦσιν ὕψισται φρικαλεότητες, δι' ὧν ἐγείρονται ἀνυπέρβλητα προσκόμματα εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ πολέμου ὅστις εἶναι ἡ ἀποκκτάστας τῆς εἰρήνης, οὐχὶ δὲ ἡ ἐκδίκησις καὶ ἡ ἐξέγερσις τῶν παθῶν: συνεπῶς τὸ ἀνταδικήμα περιορίσθη καὶ θεμιτὸν ἀνεγράφη ἐφόσον ἐνεργεῖται ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀδικούντος ἔθνους καὶ μόνον δὲ ἐπὶ τῆς τῶν ὑπηκόων ἐὰν τὸ ἐχθρικὸν κράτος ἀδίκως κατέσχε τὰ ἀγαθὰ τῶν πολιτῶν τοῦ ἑτέρου, καίτοι καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτῇ περιπτώσει τὸ αἶσθημα τοῦ δικαίου καὶ ἴσου δεδικαιολογημένως προσβάλλεται διὰ τοῦ μέτρου αὐτοῦ. Ὅλως δὲ ἀνόσιον εἶναι τὸ ἀνδρολήψιον, διότι ὁ παρ' ἡμῖν καλῆ τῇ πίστει προσελθὼν ξένος ἀδικον εἶναι νὰ στερηθῇ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἐλευθερίας δι' ἀδίκημα πραχθὲν παρὰ συμπολίτου ἢ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ, ἐνῆ ποτῶςδὲν εἶναι συνένοχος τούτου.

Ὁ πολιτισμὸς ὅστις ἐν τῇ προοδευτικῇ αὐτοῦ πορείᾳ βαθμηδὸν ἐξημέριωσε τὰ ἦθη καὶ ἀπήλλαξε τὴν ἀνθρωπότητα τοσοῦτων δεινῶν, ἐπέφερεν εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα καὶ ἐν τῇ ἐνασκήσει τοῦ δικαίουματος τοῦ βομβολισμοῦ, περιορίσας ἐτι μᾶλλον τὸν κύκλον ἐν ᾧ ἐπιτρέπεται. Οὕτω τὸ βομβολεῖν θεωρῆται ὡς ἔσχατόν τι μέσον δικαιολογούμενον μόνον ἐν ἡ περιπτώσει ἀδύνατος ἄλλως παρίσταται ἢ κατὰληψις τῆς προσβληθείσης θέσεως, πῶποτε ὅμως θεμιτὸς λογίζεται κατ' ἀνοχρωῶτων πόλεων καὶ χωρίων ἅτινα οὐδεμίᾳ προασπίζει στρατιωτικὴ δύναμις, καί-

τοι ἀπολογητέον ὅτι τὸ φιλόφθρον ἔθιμον πολλάκις διεκόπη ὑπὸ ἐναντιῶν παραδειγμάτων, ὡς τοῦ βομβολισμοῦ τῆς Κοπεγχάγης παρὰ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Νικράγουκς ὑπὸ πολεμικοῦ πλοίου τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ τοῦ Βαλπαρζίζου παρὰ τοῦ Ἰσπανικοῦ στόλου. Πρὸς τῷ ἀνωτέρω ὑπάρχει καὶ ἕτερον ἐπιεικὲς διέπον τὸν βομβολισμόν καθ' ὃ ὁ πολιορκητὴς ὀφείλει νὰ ποιήσῃ γνωστὴν τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ περὶ βομβολισμοῦ τῆς πόλεως ἵνα οἱ μὴ πολεμοῦντες καὶ ἰδίαι αἱ γυναῖκες καὶ οἱ παῖδες δυνηθῶσι ν' ἀπομακρυνθῶσιν ἢ προνοησῶσι περὶ τῆς ἰδίας ἀσφαλείας, πλὴν ἐν περιπτώσει ἀνάγκης αἰφνιδίως καταλήψεως τοῦ ἐχθροῦ πρὸς ταχείαν ἐκπόρθησιν τῆς θέσεως, καθ' ἣν ἐπιτρέπεται ἢ μὴ ἀναγγελία τοῦ βομβολισμοῦ. Ἐνῶ δὲ καὶ κατὰ τοὺς παλαιότερους δημοσιολόγους τὸν Grotius, Martens καὶ Klüber τεθείσης τῆς πολιορκίας καὶ πρὸ τοῦ βομβολισμοῦ καλοῦνται οἱ πεπολιορκημένοι εἰς παράδοσιν ἐν ἔτει 1871 αἱ Γερμανικαὶ στρατιαὶ ἄνευ προαγγελίας καὶ ἄνευ ἀνάγκης αἰφνιδίως καταλήψεως ἐβομβοδόλησαν τοὺς Παρισίους μεθ' ὅλας τὰς διακηρυχθείσας τοῦ αὐτόσε διπλωματικοῦ σώματος, εἰς οὗ τὸν πρῶταν γράψαντα τῷ πρίγκηπι Βίσμαρκ ἵνα «Συμφώνως πρὸς τὰς ἀνεγνωρισμένας ἀρχὰς καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ διεθνοῦς δικαίου ληφθῶσι μέτρα τείνοντα εἰς τὸ νὰ θέσωσιν ἐν τόπῳ ἀσφαλεῖ τοὺς ἐκυτῶν συμπολίτας. «οὗτος ἀπήντησεν ὅτι «ἐπιουλάττων εἰς τὰς κυβερνήσεις τῆς Γ. Ε. καὶ τῶν μετ' αὐτῆς Κ. Κ. συνυπογράφαντων τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ νὰ ἐμβαθύνωσι πλειότερον εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ θεωρητικοῦ ζητήματος, περιορίζομαι διατεινόμενος, ὅτι ἡ προαγγελία βομβολισμοῦ οὐδόλως ἐπιβάλλεται κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ διεθνοῦς δικαίου, οὐδ' ἀναγνωρίζεται ὡς ὑποχρεωτικὴ ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν ἐθίμων.» Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα τοῦ πρῶτου πρωτοβουργοῦ δικαιολογοῦσι τὴν κατ' αὐτοῦ ἐξενεχθεῖσαν μομφήν, καθόσον οὐδ' αὐτὸς κατηγορηματικῶς ἀρνεῖται τὴν τῆς προαγγελίας ὑποχρέωσιν. Ἀλλὰ καὶ εἰς ἑτέραν παραβίασιν τοῦ διεθνοῦς δικαίου προέβησαν οἱ Γερμανοὶ μὴ φειθέντες τῶν εὐχῶν οἴκων, οὐδ' αὐτῶν τῶν μουσείων ἢ ἐπιστημονικῶν καθιδρυμάτων κατὰ τε τὴν πολιορκίαν τοῦ Στρασβούργου καὶ τῶν Παρισίων, ἀλλὰ μεταβαλόντες πλεῖστα ἐξ αὐτῶν εἰς ἐρείπια. Ἐπὶ τῆς εὐκαιρίας ταύτης τὰ μέλη πάντα τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας συνηθόντα ὑπέγραψαν τὴν εὐγλωττον ἐκείνην διακηρυχθείσάν καὶ κατήγγειλαν τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν. «Εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, εἰς τὴν δικαιοσύνην τῆς ἱστορίας, εἰς τὴν ἀποδοκιμασίαν τῶν μελλουσῶν γενεῶν, ὡς κακούργημα πρὸς αὐτὸν τὸν ταῦτον τὸν πολιτισμόν.» Καὶ ἡ παραβίασις αὕτη δυστυχῶς εἶναι ἐξ ἐκείνων, εἰς ἃς ὑπόκειται τὸ διεθνὲς δίκαιον μέχρις ὀριστικῆς καὶ πανδήμου ἐπικρατήσεως τῶν ἀρχῶν τῆς φιλανθρωπίας.

Χαρακτὴρ ἰδιόζων εἰς τοὺς μεταξὺ πεπολιτισμένων λαῶν πολέμους εἰ-

ναι ἡ ἀπαγόρευσις τῆς διχδόσεως δηλητηρίων ἢ μαλυσματικῶν νοσημάτων ἐν τῇ ἐχθρικῇ χώρᾳ ὡς καὶ τῆς χρήσεως ὀπλων ἰσθόλων ἢ προξενούντων ἀλγηδόνας περισσῶς ὀδυνηράς καὶ μάλιστα δυσιάτους πληγὰς ὡς καὶ ἡ διὰ δολοφονίας ἀναίρεσις τοῦ ἐχθροῦ, ἐφ' ᾧ ὁ Γρότιος ταλαντευόμενος καὶ μᾶλλον ἐγκρίνων ταῦτα ἀποφαίνεται. Τῇ κοινῇ δὲ γνώμῃ βοηθουμένη καὶ ὑπὸ τῶν δημοσιολόγων ἀνήκει καὶ ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1868 διακήρυξις τῆς Πετροπόλεως εἰς ἣν ἅπαντα τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη προσεχώρησαν καὶ δι' ἧς ἀπαγορεύεται ἡ χρῆσις ἐκρηκτικῶν σφαιρῶν. Ἡ ἀληθῶς ὠραία διακήρυξις αὕτη εἶναι συντεταγμένη οὕτω :

«Θεωροῦντες ὅτι αἱ πύοδοι τοῦ πολιτισμοῦ δεόν νὰ ἔχωσιν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ὅσον οἶόν τε μείωσιν τῶν τοῦ πολέμου δεινῶν, ὅτι ὁ μόνος νόμιμος σκοπὸς ὃν τὰ κράτη δεόν νὰ ἐπιδιώκωσι συνεστῶτος τοῦ πολέμου εἶναι ἡ ἐξασθένησις τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ ἐχθροῦ ὅτι ἐπὶ τούτῳ ἀρκεῖ νὰ τεθῆ ἐκτὸς μάχης ὅσον οἶόν τε μείζον ἀριθμὸς ἀνδρῶν ὅτι ὁ σκοπὸς θὰ ὑπερπηδᾷτο διὰ τῆς χρήσεως ὀπλων, ἅτινα ἤθελον δεινώσει ἀνωφελῶς τὰς ἀλγηδόνας τῶν ἐκτὸς μάχης ἀνδρῶν ἢ καταστήσει τὸν θάνατον αὐτῶν ἀφρευκτον ὅτι ἡ χρῆσις τοιούτων ὀπλων ἀντίκειται κατὰ συνέπειαν πρὸς τοὺς τῆς φιλανθρωπίας νόμους. — Τὰ συμβαλλόμενα μέρη ὑπόσχονται ν' ἀπέχωσιν ἀμοιβαίως, ἐν περιπτώσει πολέμου πρὸς ἀλλήλα, τῆς χρήσεως ὑπὸ τῶν κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν στρατῶν αὐτῶν πικντὸς βλήματος βάρους κατωτέρου τῶν 400 γραμμαρίων ὅπερ ἤθελον εἶσθαι ἢ ἐκρηκτικὸν ἢ πεπληρωμένον ὑλῶν ἐκρηκτικῶν ἢ ἀνκφλεκτικῶν.»

Ἐτέραν διάταξιν σχέσιν πῶς ἔχουσιν πρὸς τὴν διακήρυξιν τῆς Πετροπόλεως ἀπαντῶμεν παρὰ τῷ Bluntschli, τῷ Calvo καὶ ἄλλοις καθ' ἣν ἀπαγορεύεται ἡ χρῆσις ἀλυσσιδέτων σφαιρῶν ἐν τοῖς κατὰ ξηρὰν πολέμοις καὶ σφαιρῶν πεπυρακτωμένων ἢ πρισσιδίων στεφάνων ἐν τοῖς κατὰ θάλασσαν, ἣν ὅμως οὐδόλως ἐννοοῦμεν, ἐν ἣ περιπτώσει σκοπῆ ν' ἀπαγορεύσῃ τὸν κατὰ πλήθη φόνον. Ἀπαγορεύομεν τὰς ἀλυσσιδέτους σφαιρας καὶ τὰς πεπυρακτωμένας, πλὴν μία μὲν ὑπόνομος δύναται νὰ ἀνατινάξῃ χιλιάδας ἀνδρῶν, μία δὲ τορπίλλη τὸ μεγαλύτερον πλοῖον ἐκ τούτου καταφαίνεται τὸ ἄσκοπον τῆς δικτάξεως ταύτης, ἐνόσω δὲν λαμβάνεται γενικώτερόν τι μέτρον ἵνα μὴ ὁ ἄνθρωπος ὑποκρίνεται πρόσωπον ἀψύχου ὄντος.

Καθόσον ὁ πεπολιτισμένος κόσμος προσηλοῦτο τῇ ιδέᾳ ὅτι ὁ πόλεμος συνάπτεται μεταξὺ τῶν κρατῶν, οὐχὶ δὲ τῶν ἰδιωτῶν, κατὰ τοσοῦτον οὗτος κατέστη φιλανθρωπότερος, ἐλαττουμένων τῶν φρικαλεοτήτων δι' ἀνακηρύξεως ἀρχῶν διεθνῶν συμφώνων πρὸς τὴν εὐλάβειαν τῆν ὀφειλομένην εἰς τοὺς πολίτας τοῦ πολεμίου. Εἰς τὰς ιδέας ταύτας καὶ τῇ πρώτῳ θρυλίᾳ τῆς Ἑλβετίας ὀφείλεται ἡ τοῦ ἔτους 1864 σύμβασίς τῆς Γενεύης,

περὶ βελτιώσεως τῆς τύχης τῶν ἐν πολέμῳ τραυματιῶν, καθ' ἣν ἀναγνωρίσθη ἡ ἀρχὴ ὅτι δεόν νὰ χορηγῶνται εἰς τοὺς τραυματίας τοῦ πολέμου καὶ αὐταὶ ἰατρικαὶ περιποιήσεις αἰ εἰς τοὺς ἰδίους ἑαυτοῦ. Τὴν σύμβασιν ταύτην βαθμηδὸν ἐδέχθησαν ἅπαντα τὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη, πλεῖστοι δημοκρατίαι τῆς Ἀμερικῆς καὶ αὐτὴ ἡ Περσία, ἕνεκα δὲ παρατηρηθεισῶν ἐλλείψεων συνεπληρώθη αὕτη ἐν συνόδῳ τῶν κυριωτέρων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν συνελθόντων καὶ αὖθις ἐν Γενεύῃ τὸ 1868 καὶ ἐξετάθη καὶ εἰς τοὺς κατὰ θάλασσαν πολέμους. Ἡ συνθήκη αὕτη ἐξουδετέρωσε τὰ τε φορητὰ νοσοκομεῖα καὶ τὰ μόνιμα καὶ τοὺς τὸ προσωπικὸν ἀποτελοῦντας καὶ ἐκήρυξε σεβαστοὺς καὶ ἐλευθέρους τοὺς κατοίκους τῆς χώρας τοὺς βοηθοῦντας τοὺς τραυματίας, ἀπήλλαξε μάλιστα τῆς κατασταθμεύσεως στρατιωτῶν καὶ μέρους τῶν χρηματικῶν εἰσφορῶν τοὺς περιθάλλοντας τραυματίας ἐν ταῖς ἰδίαις αὐτῶν οἰκίαις. Χάριν δὲ ἀσφαλεστέρας προστασίας τῶν νοσοκομείων καὶ τῶν φορητῶν τοιούτων ὥρισεν ὅτι ταῦτα, δεόν νὰ φέρωσι λευκὴν σημαίαν μετ' ἐρυθροῦ σταυροῦ παρόμοιον περιβραχιόνιον δεόν νὰ φέρῃ τὸ ἐξουδετερωμένον προσωπικόν. Τέλος διέταξαν οἱ τραυματίαι νὰ συλλέγωνται καὶ περιθάλλωνται ἄνευ διακρίσεως ἐθνικότητος, αἱ δὲ ἀποδεικνύμενοι μετὰ τὴν ἴασιν ἀνίκανοι πρὸς ὑπηρεσίαν νὰ πέμπωνται εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν. Μεθ' ὅλα δὲ τὰ λυπηρὰ ἐπεισόδια ἅτινα ἐπέφερον ὁ Γαλλογερμανικὸς καὶ ὁ Ρωσσοτουρκικὸς πόλεμος, τὰς ἐλλείψεις ἃς παρουσιάζει καὶ τὰς ἀντιρρήσεις εἰς ἃς ὑπόκειται ἡ συνθήκη τῆς Γενεύης ὡς καὶ ἡ τῶν Βρυξελλῶν, εἶναι τὰ ἀγνότερα προϊόντα τοῦ διεθνοῦς δικαίου.

Ἡ ἱστορία καταδείκνυσι τὰς ποικίλας μέχρι τοῦ νῦν διαφορὰς ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ φέρεσθαι τοῖς αἰχμαλώτοις, καὶ τὴν μεγίστην ἐπιρροὴν ἣν ἤσκησεν ἡ πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ ἐπὶ τῆς πρακτικῆς τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Οἱ ἀρχαῖοι δημοσιολόγοι ἐδέχοντο ὅτι ὁ νικητὴς εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦ φονεύειν τὸν ἠττηθέντα καὶ ἐκ τοῦ δῆθεν δικαιώματος τούτου παρῆγον τὸ τοῦ διατίθεσθαι ἀπολύτως τὸ ἄτομον, οὔτινος κατ' ἀνάγκην δὲν ἀσφύρουσιν τὴν ζωὴν, ἐπὶ δὲ τῆς θεωρίας ταύτης ἐστήριζον τὴν μεταβολὴν τῆς προσωπικῆς καταστάσεως τῶν αἰχμαλώτων, τὴν καταβολὴν λύτρων πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν, ὅσάκις ἡ ἀτομικὴ ἐκδίκησις προλαμβάνουσα δὲν προέπεμπεν αὐτοὺς εἰς τὰ τοῦ Πλούτωνος βασίλεια. Ἐνῶ δ' ὁ Grotius διδάσκει ὅτι οἱ Χριστιανοὶ συνήθως δὲν δουλοῦσι τοὺς αἰχμαλώτους, ὁ Vattel δέχεται ὅτι εἰς τὰς περιστάσεις, εἰς ἃς ἐπιτρέπεται ἡ ἀναίρεσις, ἐπιτρέπεται καὶ ἡ δουλεία. Ὡς δὲ πρὸς τὴν ἀναίρεσιν τῶν αἰχμαλώτων, οὐδ' ὡς ἀνταδίκημα αὕτη ἐπιτρέπεται νῦν οὐδ' εἰς ἑτέραν περίπτωσιν, ἐνῶ καὶ ταύτης ὑπῆρχον οἱ συνήγοροι ὡς ὁ Bynkershoek, ὁ δὲ Heffter ὡς ἀνάγκην πολέμου ἐπιτρέπει αὐτήν, καθόσον τὴν σήμερον ἰσχύει ἡ ἀρχὴ ὅτι οἱ αἰχμαλῶτοι εἰσὶ δημόσιοι ἔχθροί καὶ ἐπομένως ἀνήκουσιν οὐχί

τῷ αἰχμαλωτίσαντι αὐτούς, ἀλλὰ τῷ κράτει καθ' οὗ οὗτοι τὰ ὄπλα ἔφερον. Σκοπὸς τοῦ αἰχμαλωτίζειν εἶναι ἢ ἐξασθένησις τοῦ ἐχθροῦ οὐχὶ δ' ἢ βλάβη τῶν ἀτόμων ἢ ἢ ἐκμετάλλευσις αὐτῶν. Ἐκ τούτων συνάγεται ὅτι οἱ αἰχμαλωτοὶ εἰσὶν ἐχθροὶ νόμιμοι καὶ ὅτι δεόν νὰ φέρονται πρὸς αὐτούς φιλάνθρωπως. Βεβαίως οἱ αἰχμαλωτοὶ, οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ συντηρηθῶσιν ἐξ ἰδίων ἢ περι ὧν δὲν προνοεῖ ἢ πολιτεία εἰς ἣν ἀνήκουσι, δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσιν εἰς ἔργα ἀνάλογα πρὸς τὴν θέσιν καὶ τὸν ἑαυτῶν βαθμὸν, ἐν οὐδεμιᾷ ὅμως περιπτώσει δύνανται νὰ ἀνατεθῶσιν αὐτοῖς ὑπηρεσίαι σχέσιν ἔχουσαι πρὸς τὰ πολεμικά, οὕτως ὥστε νὰ παραβιάζηται ἢ πρὸς τὴν πατρίδα ὀφειλομένη ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις, ἐνῶ ἐξ ἑτέρου δύνανται συνωδᾶ ταῖς κανονιστικαῖς διατάξεσιν, ἃς ὀρίζει ἢ στρατιωτικὴ ἀρχή, νὰ μετέχωσι τῶν ἐργασιῶν τῆς δημοσίου ἢ ιδιωτικῆς βιομηχανίας. Ἡ δὲ ἀποστέρησις τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας τῶν αἰχμαλωτῶν ἐπιτρέπεται κατὰ τὰ νεώτερα νόμιμα μόνον μέχρι τῆς λήξεως τοῦ πολέμου, καὶ ἡ ἐλευθερία ἄλλως τε περιορίζεται καθόσον τὸ τοιοῦτον ἐπιβάλλει ἢ ἀνάγκη τῆς προφυλάξεως κατὰ πάσης ἀποδράσεως. Ἐὰν δ' ἐν τῷ μεταξύ δὲν ἐπέλθῃ ἀνταλλαγὴ τῶν αἰχμαλωτῶν ἢ ἀφεθῶσιν ἐλεύθεροι ὑπισχνούμενοι ἐπὶ λόγῳ τιμῆς ὅτι δὲν θέλουσι μετάσχει τοῦ αἰχμαλωτίσαντος αὐτοῦ ἔθνους πολέμου, ὁ νικητὴς ὀφείλει νὰ μεριμνᾷ περὶ συντηρήσεως καὶ διατροφῆς αὐτῶν, ἀπαγορευομένης αὐτῷ τῆς κακῆς πρὸς αὐτοὺς συμπεριφορᾶς καὶ εἰασδῆποτε προσβολῆς. Ταῦτα πόσον ἀπέχουσι τῶν ὁμοτήτων ἃς οἱ Ἄγγλοι διέπραττον περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος κατὰ τῶν αἰχμαλωτῶν τοὺς ὁποίους εἰς σιδηρὰ δεσμὰ καθεῖργον καὶ ἐκείνων τῶν Ρώσων ἐν ἔτει 1812 κατὰ τῶν Γάλλων, ἐξ ὧν πλείστους ὡς κακούργους εἰς Σιβηρίαν ἀπέστειλαν.

Ἡ δὲ συνήθεια τοῦ παραδίδειν τῷ πολεμίῳ ὁμήρου πρὸς ἐξασφάλισιν ἐκτελέσεως πράξεως συμφωνηθείσης, ἐπὶ παραδείγματι πληρωμῆς ἀπόζημιώσεως ἢ παραδόσεως φρουρίου, καὶ οἵτινες κατὰ τὸ ἀρχαιότερον δίκαιον καὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν ἐστεροῦντο ἐπὶ τῇ μὴ ἐκτελέσει τῶν ὑποσχεθέντων, βαθμηδὸν ἐξέλιπε διὰ τὴν γενικὴν κατάκρισιν τὴν ἐπακολουθήσανσαν τὰς ἀπανθρωπίας, ὧν οἱ ὄμηροι πολλάκις ὑπῆρξαν τὰ θύματα, προτιμωτέρως τανῦν θεωρουμένης τῆς προσφυγῆς εἰς ὑλικὰ ἐνέχυρα. Δυστυχῶς κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870 ἐπικινήσαν μετ' ἄκρας ἀυστηρότητος οἱ Γερμανοὶ τὸ τῶν ὁμήρων ἔθιμον, ἐξαναγκάζοντες πολλάκις τοὺς προύχοντας τῶν ὑπὸ κατοχὴν γαλλικῶν ἐπαρχιῶν νὰ ἀνέρχωνται ἐπὶ τῆς ἀτμαμάξης καὶ νὰ συνοδεύωσιν αὐτοὺς εἰς τοὺς διαφόρους σταθμούς, διότι γάλλοι χωρικοὶ παρέδραπαν τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμὰς. Ἄλλ' ἐπειδὴ διὰ τῆς χρήσεως τῶν προύχοντων ὡς προσυλακτικῶν, οὕτως εἰπεῖν, ὀργάνων οὐ μόνον ἡ ἐλευθερία τῶν φιλησύχων πολιτῶν περιορίζεται, ἀλλὰ καὶ ἡ ζωὴ αὐτῶν τίθεται ἐν κινδύνῳ ἄνευ ἰδίου αὐτῶν πταίσματος, δι-

καίως κατεκρίθη ἢ χρῆσις τοῦ μέτρου αὐτοῦ ὅπερ ἐθεωρεῖτο ἀποσκορακισθὲν τῶν πεπολιτισμένων πολιτειῶν.

Κατὰ τὸν Grotius «Οὐ μόνον οἱ λαβόντες τὰ ὄπλα διὰ λόγον δίκαιον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ πολεμοῦντες κατὰ τοὺς συνήθεις τύπους ἀποκτῶσι τὴν κυριότητα πάντος ὅ,τι ἀφήρεσαν ἀπὸ τὸν ἐχθρόν, τοῦτο δὲ χωρὶς κανόνα οὐδὲ μέτρον». Ἄλλ' ἡ ἀρχὴ αὕτη βαθμηδὸν κατέστη πολλῶ ἡπιωτέρα, περιορίσθη δὲ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς σχηματισθείσης τῆς πεποιθήσεως ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ πολέμου πάντοτε ἐπιτυγχάνεται καὶ χωρὶς ν' ἀποστερηθῶσιν οἱ ἰδιῶται τῶν ἀγαθῶν αὐτῶν. Πρὸς τοῦτο δέον ἡ περιουσία τοῦ πολεμίου νὰ διακριθῆ εἰς κινήτην καὶ ἀκίνητον καὶ εἰς δημοσίαν καὶ ἰδιωτικήν. Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν κινήτην δημοσίαν περιουσίαν τοῦ πολεμίου καὶ συμφώνως τῇ διακηρύξει τῶν Βρυξελλῶν ἡ στρατιωτικὴ ἀρχὴ δύναται νὰ καταλάβῃ ταύτην καθόσον χρησιμεύει εἰς τὰς τοῦ πολέμου ἐργασίας, ὡς εἶναι τὰ στρατιωτικὰ ταμεῖα, τὰ ὄπλα καὶ πολεμοφόδια, αἰσιταποθῆκαι, τὰ πρὸς μεταγωγὴν ἐπιτήδεια, ὡς πρὸς δὲ τὴν ἀκίνητον ὁ νικητὴς λαμβάνει ταύτην ὑπὸ εἶδος τι μεσεγγύης, καὶ καρποῦται μὲ τὰς ἐκ ταύτης προσόδους, δὲν ἀπαλλοτριᾷ δὲ αὐτὴν οὐδὲ καταστρέφει, ἐκτὸς ἐὰν αἱ στρατιωτικαὶ ἐργασίαι ἐπιβάλλωσι τοῦτο. Ἄλλ' οἱ εὐαγεῖς οἴκοι, τὰ σχολεῖα, τὰ μουσεῖα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια θεωροῦνται σεβαστοί, διὸ τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη στιγματίζουσι τὴν παραβίασιν τοῦ κανόνος ὡς βανδαλισμόν. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἰδιωτικὴν περιουσίαν τοῦ πολεμίου ὀφείλει ὁ νικητὴς νὰ σέβηται ταύτην, νὰ μὴ παραβλάπτῃ δ' αὐτὴν εἰμὴ μόνον ὅταν αἱ στρατιωτικαὶ ἐργασίαι ἀπαιτῶσι τοῦτο. Καθ' ὑπέρβασιν ὅμως τῆς ἄνω ἀρχῆς ὁ ἐχθρὸς δύναται νὰ καταλάβῃ, καὶ ὅταν ἐτι ἀνήκουσιν εἰς ἰδιωτικὰς ἐταιρίας ἢ ἰδιώτας, ἐπὶ ἀποζημιώσει τὰ πρὸς μεταγωγὴν ἐπιτήδεια ἀναγκαῖα δὲ εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἐργασίας, ὡς ἐπίσης δὲν ἀπαγορεύεται τῷ στρατιώτῃ νὰ ἰδιοποιηθῆ τὰ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης συλλεγόμενα.

Ἡ δῆσις ἦτο λίαν ἐν χρήσει μέχρι τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ αἱ πόλεις μετὰ τὴν ἄλωσιν κατεστρέφοντο καὶ ἐλεηλατοῦντο. Ὁ Martens ἐν ἔτει 1785 ἔγραφον ὅτι εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις ἐπιτρέπεται τῷ πολεμῷ νὰ διατάξῃ τὴν δῆσιν, ὁ δὲ Vattel, ὁ Klüber Hofter αὐδόλως κατακρίνουσι τὴν δῆσιν ἥτις ἄλλως πρακτικῶς ἐπεκράτει ἐνῶ ἀκριβῶς ὑπ' αὐτὴν τὴν ἐποψὴν κρίνων τὴν δῆσιν ὁ Μ. Ναπολέων ἔλεγεν ὅτι «Εὐτυχῶς ἡ πολιτικὴ συμφώνως μετὰ τῆς ἠθικῆς ἀποκρούει τὴν δῆσιν. Οὐδὲν προσφορώτερον πρὸς ἀποσύρθεσιν καὶ παράλυσιν στρατοῦ οἰουδήποτε. Ὁ στρατιώτης δὲν ἔχει πλέον πειθαρχίαν ἄμαδύναται νὰ λαφυραγωγῆσθῃ». Ἐνῶ δὲ ὁ Halleck πρὸ εἰκοσκαετίας ἐτι ἐπέμενεν ὑποστηρίζων ὅτι ἡ δῆσις εἶναι νόμιμος ὡσάκις πόλις τις παρεβίασε τὰ τοῦ πολέμου ἔθιμα ἢ ὅτε τὰ ἔσχατα μέτρα εἶναι ἀπαραίτητα πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν ἐνόχων ἢ

γνώμη τοῦ Pinheiro Ferreira σφοδρῶς κατακρίνοντος ἐν πάσῃ περιπτώσει τὴν δῆωσιν ἐγενικεύθη ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε σήμερον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἠθικῶς ἐπιβληθεῖσα εἰς πάντα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη. Οὕτω ἡ δῆωσις ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δικαιολογεῖται, διὸ δικαίως θεωρεῖται ὡς κακούργημα, ὅπερ καὶ ἡ ἠθικὴ καὶ τὸ διεθνὲς δίκαιον καὶ αὐτὴ ἡ πρακτικὴ καταδικάζει.

Ἡ θεωρία τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἐν ξηρᾷ ἰδιωτικῆς περιουσίας δὲν εἶναι ἀπόλυτος οὐδ' ἀνεπίδεκτος περιορισμῶν, καθόσον ὁ εἰσβαλὼν στρατὸς δικαιούται νὰ λαμβάνῃ τὰ πρὸς συντήρησιν ἐπιτήδεια ἀπὸ τῆς πολεμίας. Ἀρχαιότερον ἐξηναγκάζοντο οἱ χειρωθέντες νὰ τελέσωσιν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ νικητοῦ βαρυτάτους φόρους, ἔθιμον ὅπερ συγγραφεῖς τινες ὡς ὁ Vattel καὶ ὁ Klüber ἐδικαιολογοῦν διατεινόμενοι ὅτι αἱ χρηματικαὶ αὐταὶ εἰσφορὰὶ ἀποτελοῦσιν ἐξαγορὰν τοῦ δικαιώματος τῆς δῆώσεως· ἐπειδὴ δ' ἡ δῆωσις οὐ μόνον δὲν θεωρεῖται πλέον ὡς δικαίωμα, ἀλλὰ καταδικάζεται καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς πρακτικῆς, οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος ἐξαγορᾶς τοῦ δῆθεν δικαιώματος αὐτοῦ. Οὕτως ὁ σημεῖον τῶν συμβουλῶν κατέπεσεν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νῦν οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων φρονοῦσιν ὅτι καὶ ὅταν ὁ στρατὸς εὐρίσκειται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ προσφύγῃ εἰς τὰς ἀναγκαστικὰς συμβολὰς ὅπως προμηθευθῇ τὰ ἐπιτήδεια, ὁ εἰσβαλὼν στρατὸς ὁ ἐπιβαλὼν τὰς συμβολὰς ὀφείλει νὰ καταβάλῃ τὸ ἀντίτιμον καὶ νὰ δίδῃ τὰς προσηκούσας ἀποδείξεις εἰς τοὺς κτήτορας τῶν πραγμάτων ἅτινα ἔλαβεν.

Ἄλλ' ἐὰν εἰς τοσοῦτους περιορισμοὺς ὑποβάλλωνται αἱ πράγμασι συμβολαί, κατὰ μείζονα λόγον ἀποδοκιμάζονται αἱ χρήμασι τοιαῦται, διότι οὕτω μειοῦται ἡ περιουσία τῶν ἰδιωτῶν καθ' ὧν δὲν κηρύσσεται ὁ πόλεμος, ἄλλως τε ὡς ὁ ἐχθρὸς δὲν δικαιούται νὰ ἐξανγκάσῃ τοὺς κατοίκους εἰς πλήρωσιν τῶν κενῶν καὶ στελεχῶν τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, οὕτω δὲν δύναται ν' ἀπαιτήσῃ νὰ τῷ χορηγήσῃ τὰ ἀναγκαῖα χρήματα πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου. Τὴν ἀρχὴν ταύτην ποσῶς δὲν ἐσεβάσθησαν οἱ Πρωσσοὶ κατὰ τε τὸν πόλεμον τοῦ 1866 καὶ τὸν τοῦ 1870 μεταβαλόντες αὐτὸν εἰς ἐμπορικὴν ἐπιχείρησιν· τὴν παραβίασιν αὐτὴν τοῦ ἐθίμου ἀνομολογεῖ καὶ αὐτὸς ὁ Buntschli, καθόσον οὐ μόνον αἱ πράγματι ἀπαιτηθεῖσαι κατὰ τοὺς ἄνω πολέμους συμβολαὶ ἦσαν ὑπερβολικαί, ἀλλὰ καὶ αἱ χρήμασι ἐπιβληθεῖσαι ἦσαν μέγισται, ὥστε οἱ διάφοροι δῆμοι μόνον διὰ δανείων δυσβαστάκτων ἐπήρκουν εἰς ἀπότισιν αὐτῶν. Ὅπως δὲ ποτε ὅμως μεθ' ὅλα τὰ ἐναντία παραδείγματα, ὁμολογητέον ὅτι ὁ σεβασμὸς τῆς ἰδιωτικῆς περιουσίας ἐν τοῖς κατὰ ξηρὰν πολέμοις ἀνεγράφη ὡς γενικὸς κανὼν, καὶ ὅτι ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν ἐν πολλοῖς ἐβελτιώθησαν κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἅπαντες ἐν γένει οἱ νόμοι οἱ τοὺς κατὰ ξηρὰν πολέμους διέποντες.

Ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη αὕτη ὁδὸς ἡ τὰ ἔθνη πρὸς ἀλληλα συνδέουσα

ἀνήκει τοῖς πᾶσιν, οὐδεὶς δὲ κέκτηται δικαίωμα τι ἐπ' αὐτῆς· καὶ ὁμοίως ὑπῆρξαν οἱ ἀμφισβητήσαντες τὴν ἀναμφισβήτητον ταύτην ἀλήθειαν. Οἱ Ἄγγλοι ἰδίως καὶ οἱ Ἰσπανοὶ ἐπανελλημένως ἠξίωσαν ὅτι ἡ κυριαρχία θαλασσῶν τινῶν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τοῦ Ὠκεανοῦ ἀνήκεν αὐτοῖς, εὐρέθησαν δὲ καὶ συγγραφεῖς ὑποστηρίζαντες τὴν παράλογον ἀξίωσιν. Γνωστὴ εἶναι ἡ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνος διαμάχη μεταξὺ τοῦ Grotius δημοσιεύσαντος τὸ *Mare liberum* πρὸς ἀναγνώρισιν τοῦ δικαιώματος τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ τοῦ θαλασσοπορεῖν εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας καὶ τοῦ Selden ὅστις ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ *Mare clausum* ὑπεστήριξε τὸ ἐναντίον. Ἀλλὰ καὶ Γουλιέλμος ὁ Γ' κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα καὶ Γεώργιος ὁ Γ' τῆς Ἀγγλίας εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος δι' ἱκανῶν παραδειγμάτων ἐφάνησαν ἐρμηνεύοντες εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Selden. Καὶ νῦν μὲν περὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς θαλάσσης οὐδεμίαν ἀμφισβήτησιν ὑπάρχει, ἀλλ' ἐνῶ ὡς γενικὸς κανὼν ἐν τοῖς κατὰ ξηρὰν πολέμοις ἀναγράφεται ὁ σεβασμὸς τῆς περιουσίας, κατὰ θάλασσαν θεμιτὸν λογίζεται τὸ λαφυραγωγεῖν τὰς ἰδιωτικὰς τῶν πολεμίων κτήσεις. Πλὴν πρὸς τί ἡ διαφορὰ αὕτη τῆς κατὰ ξηρὰν πρὸς τὴν κατὰ θάλασσαν ἰδιωτικὴν περιουσίαν; Ὁ Ortolan στηρίζει αὐτὴν ἐπὶ τῆς διαφορᾶς ἣτις ὑπάρχει μεταξὺ τῶν στοιχείων τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, ὁ δὲ Brentano καὶ ὁ Sorel προσθέτουσιν ὅτι ὁ κατὰ θάλασσαν πόλεμος ἄλλως θὰ ἐματαιοῦτο· οἱ τοιοῦτοι ὁμοίως ἰσχυρισμοὶ οὐδόλως εἰσὶ ζήλωτοί, ἢ δ' ἀνεπάρκεια τῶν νομίμων μέσων τοῦ πολεμεῖν, οὐδέποτε δικαιολογεῖ τὴν χρῆσιν ἐκνόμων μέσων, διὸ εὐτυχῶς πρὸ τριακονταετίας διὰ τῆς ἐν Παρισίαις Συνόδου τοῦ 1856 ὑγιέστεραι ἀρχαὶ κατίσχυσαν ἐν τοῖς κατὰ θάλασσαν πολέμοις καὶ ἐτέθησαν τοιαῦται βάσεις, ὥστε ἐν βῆμα ἐπὶ τὰ πρόσω ἔτι ἀπαιτεῖται ἵνα καὶ ὁ κατὰ θάλασσαν πόλεμος ἐξομοιωθῇ τῷ κατὰ ξηρὰν.

Πρὸ τῆς Συνόδου τοῦ 1856, ἣτις ἐλέγχε τὴν κατάργησιν τῆς καταδρομῆς ἢ μᾶλλον ὅτι τὰ ἰδιωτικὰ πλοῖα διώκονται ὑπὸ μόνον τῶν πολεμικῶν, ἢ κατὰ θάλασσαν λαφυραγωγία ἐνηργεῖτο διὰ τε τῶν ἐθνικῶν πλοίων τοῦ ἐμπολέμου καὶ δι' ἰδιωτικῶν λαμβανόντων τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν τῆς κυβερνήσεως αὐτῶν. Μάτην ἐν τῇ συνθήκῃ, ἣν διωμολογήσατο ὁ περικλητὸς Φραγκλῖνος μεταξὺ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Πρωσίας ἐν ἔτει 1785 ἀνέγραψεν ὅτι ἀπαγορεύεται ἡ χορήγησις σύλης γραμμάτων ἐκράγεντος πολέμου μεταξὺ τῶν συνθηκολογησάντων μερῶν, καθόσον τὸ παράδειγμα τοῦτο δὲν εὔρε μίμητάς. Μάτην ἐν ἔτει 1823 αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι ἐκοινοποίησαν εἰς τὰς μεγάλας εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις σχέδιον σκοποῦν νὰ καθιερώσῃ τὸ ἀπκραβίστον τῆς ἰδιωτικῆς περιουσίας, αἱ διαπραγματεύσεις αὗται οἰκτρῶς ἐναυάγησαν. Ἐν τούτοις καὶ μετὰ τὴν διακήρυξιν τῆς ἐν Παρισίαις Συνόδου, ἡ Ἰσπανία καὶ τὸ Μεξικὸν ἀπήντησαν ὅτι καίτοι ἀποδέχονται τὰς λοιπὰς ἀρχὰς

αίτινες προκήρυχθησαν, ἀπακρούουσι τὴν δηλοποίησιν καθὸ οὕσαν ἀδικαιό-
 ρατον καὶ περιέχουσιν τὴν κατάργησιν τῆς καταδρομῆς, αἱ δὲ Ἠνωμένοι
 Πολιτεῖαι, ὡς πρῶται ἔδωκαν τὸ παράδειγμα τῆς ἐντελοῦς καταργήσεως
 τῆς καταδρομῆς, ἐπρότειναν ὡς ὄρον ἀποδοχῆς νὰ μὴ ληϊζήται ἡ ἰδιωτικὴ
 περιουσία τῶν πολεμίων καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἐθνικῶν πλοίων· καὶ ἡ μὲν
 Γαλλία, ἡ Ἰταλία, ἡ Πρωσσία καὶ ἡ Ρωσσία ἐκηρύχθησαν πρόθυμοι εἰς
 ἀποδοχὴν τῆς προτάσεως τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν πρὸς κατάργησιν τοῦ
 βαρβάρου αὐτοῦ ἐθίμου, ἀλλ' ἡ Ἀγγλία δὲν συνήνεσε καὶ οὕτως αἱ Ἠνω-
 μέναι Πολιτεῖαι δὲν προσεχώρησαν τῇ συνθήκῃ. Ὁπωσδήποτε ἡ πρόοδος
 κατίσχυσε καὶ δύναται τις εἰπεῖν ὀριστικῶς, καίτοι πάντοτε ὑπολείπεται
 ἡ ὑπόθεσις πολέμου μεταξὺ τινος τῶν ὑπογραψασῶν τὴν δηλοποίησιν δυ-
 νάμεων καὶ τινος ἐκ τῶν μὴ προχωρησασῶν.

Δὲν πρέπει νὰ παρέλθῃ ἐν σιγῇ ὅτι αἱ κίνδυνοι οὗς τὰ ἰδιωτικὰ πλοῖα
 διατρέχουσιν ἠλαττώθησαν ἔτι δι' ἐθίμου ὅπερ καθιέρωσεν ἡ Ἀγγλία καὶ
 ἡ Γαλλία ἐν τῷ κατὰ τῆς Ρωσσίας πολέμῳ τὸ 1854, καθ' ὃν ἔφαισαν ἐξ
 ἑβδομάδων προθεσμίαν ἵνα, τὰ πλοῖα τοῦ πολεμίου τὰ εὐρισκόμενα εἰς
 τοὺς λιμένας τοῦ κράτους καθ' οὗ ὁ πόλεμος ἐκηρύχθη, ἀποπλεύσωσι
 τῶν λιμένων ἐν οἷς εὐρίσκοντο καὶ ἐπιστρέψωσιν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πα-
 τρίδι.

Δευτέρα ἀρχὴ τῆς Συνόδου τῶν Παρισίων εἶναι ὅτι «ἡ οὐδετέρω ση-
 μαία καλύπτει τὸ ἐχθρικὸν ἐμπόρευμα, πλὴν τῶν λαθρεμπορίων τοῦ πο-
 λέμου». Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἠγνῶει ὅλως τὸ Consolato del mare καὶ
 οἱ σχεδὸν σύγχρονοι τοῦ Grotius συγγραφεῖς Azuni καὶ Lampradi.
 Κατὰ δὲ τὸν 16ον αἰῶνα ἴσχυεν ἡ ἀρχὴ «ἐχθρὸν κομίζον φορτίον τὸ πλοῖον
 καὶ μὴ ἐχθρὸν ληϊζέται», καὶ τὰ οὐδέτερα πλοῖα τὰ φέροντα ἐχθρικὸν
 ἐμπόρευμα, ὡς καὶ τὸ ἐχθρικὸν ἐμπόρευμα τὸ δι' οὐδετέρων πλοίων με-
 ταφερόμενον ἐθεωροῦντο ληϊσίμα. Ἡ ἀρχὴ ὅτι δὲν ληϊζέται τὸ ἐπὶ οὐδε-
 τέρου πλοίου ἐχθρικὸν ἐμπόρευμα ἀπαντᾷ τὸ πρῶτον τὸ 1650 ἐν τινὶ
 συνθήκῃ μεταξὺ Ἰσπανίας καὶ Ὀλλανδίας, ἀνεγνωρίσθη δ' αὕτη γενικώ-
 τερον κατὰ τὴν ἀποδοχὴν τῶν ἀρχῶν τῆς ἐνόπλου οὐδετερότητος τὸ
 1780 ἕς ἐπρότεινεν ἡ Ρωσσία. Ἀλλ' ἐπὶ παραδείγματι τὸ μὲν 1785
 ἀπαντᾷ συνθήκη μεταξὺ Πρωσσίας καὶ Ἠνωμένων Πολιτειῶν καθιεροῦσα
 τὴν ἀνωτέρω ἀρχὴν, τὸ δὲ 1794 συνθήκη μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ἠνω-
 μένων Πολιτειῶν ἀναγράφουσα τὰ ἐναντία. Κατὰ ταῦτα οὐδεμία ἀρχὴ
 εἶχε τύχει τῆς γενικῆς ἀναγνωρίσεως, διότι αἱ διεθνεῖς συνθήκαι διέφερον
 ἀλλήλων· μόνον δὲ κατὰ τὴν Σύνοδον τῶν Παρισίων καθιερώθη ὀριστι-
 κῶς ὁ δεύτερος οὗτος κανὼν «ἡ σημαία καλύπτει τὸ ἐμπόρευμα», ὅστις
 στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ὅτι τὸ πλοῖον ἀποτελεῖ μέρος τοῦ οὐδετέρου
 ἐδάφους ὅπερ εἶναι ἀπρόσβλητον.

Ἡ Σύνοδος τῶν Παρισίων καθιέρωσε καὶ τὸν τρίτον αὐτὸν κανὼνα «τὸ

οὐδέτερον ἐμπόρευμα πλὴν τῶν λαθρεμπορίων τοῦ πολέμου, δὲν ληΐζεται ὑπὸ ἐχθρικὴν σημαίαν». Δι' αὐτοῦ ἐτέθη τέρμα εἰς τὰς ἀντιλογίας, διότι κράτη τινὰ ἐδέχοντο ὅτι τὸ οὐδέτερον ἐμπόρευμα ληΐζεται εὐρισκόμενον ἐπὶ πολεμίου πλοίου. Καὶ ἀληθῶς ἐνῶ τὸ Consolato del mare καὶ πλεῖστοι συνθήκαι τοῦ 13ου καὶ 15ου αἰῶνος ἀναγράφουσιν ὅτι ἡ τῶν οὐδετέρων περιουσία δὲν ληΐζεται, ὑποχρεοῦται δὲ μόνον ὁ οὐδέτερος νὰ καταβάλη εἰς τὸν ληϊστῆρα τὸν ναῦλον, τὰ δὲ Ἀγγλικά, τὰ Ἰταλικά καὶ τὰ Ὀλλανδικὰ δικαστήρια ἐκτρύσσοντο κατὰ τοῦ ληϊσμοῦ, ἡ Γαλλικὴ διάταξις (ordonnance) τοῦ 1681 καὶ ὁ Ἰσπανικὸς κανονισμὸς (réglement) τοῦ 1779 καθιεροῦσιν αὐτόν, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου οἱ συγγραφεῖς διέσταντο τὰς γνώμας. Ἡ δηλοποίησις ἔθετο τέρμα καὶ εἰς τὴν διαφωνίαν αὐτὴν καὶ οὕτως ἡ οὐδετέρα περιουσία, καθόσον δὲν περιέχει λαθρεμπορίαν πολέμου, δὲν ληΐζεται, διότι εἶναι περιουσία οὐδετέρων, κατὰ τῶν ὁποίων δὲν κηρύσσεται ὁ πόλεμος· διὸ δύναται νὰ ὑπάρχη «φορτίον ἐλεύθερον, ἐπὶ μὴ ἐλευθέρου πλοίου».

Τέλος ἡ Σύνοδος τῶν Παρισίων περιώρισε τὸ δικαίωμα τῶν ἀποκλεισμῶν, καθιερώσασα ὅτι ὁ ἀποκλεισμὸς εἶναι ὑποχρεωτικὸς καθόσον εἶναι πραγματικὸς, δηλαδή ὅταν ἡ ἐμπόλεμος δύναμις ἢ ἐπιβάλλουσα αὐτὸν διαθέτη ἐπαρκεῖς ναυτικὰς δυνάμεις ἵνα καθολοκληρίαν κωλύῃ τὴν τε εἴσοδον καὶ τὴν ἔξοδον τοῦ ἀποκεκλεισμένου μέρους. Ὁ περιορισμὸς οὗτος ἦτο τοσοῦτο μᾶλλον ἀναγκαῖος, καθόσον ἡ κατὰ θάλασσαν πρᾶξις ἐπειράθη κατὰ καιροῦς νὰ δώσῃ εἰς τὸ τοῦ ἀποκλεισμοῦ δικαίωμα ἔκτασιν ὅλως ἀπέδουσαν εἰς τὸν φυσικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, ἀρκουμένη εἰς τὴν ἀπλὴν κήρυξιν πρὸς σύστασιν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ οὕτω καὶ μὴ ὑπαρχούσης τῆς πρὸς ἐπιβολὴν ναυτικῆς δυνάμεως οὗτος ἐθεωρεῖτο ὑφιστάμενος, εὐνόητον εἶναι ὅποια καταστροφὰὶ ἐπήρχοντο διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ὁλοκληρῶν χωρῶν. Οὕτως ἐν ἔτει 1652 ἡ Ὀλλανδία ἐκήρυσεν ἀποκεκλεισμένους οὐ μόνον ἅπαντας τοὺς λιμένας τῆς Ἀγγλίας, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς κτήσεις αὐτῆς τὰς ἅπανταχοῦ τοῦ κόσμου κειμένας. Ὅτε δὲ τὸ 1775 ἐξεργάγη ἢ ἐπκνάστασις τῶν ἐν τῇ Βορείῳ Ἀμερικῇ Ἀγγλικῶν ἀποικιῶν, ἡ Ἀγγλία ἐκήρυσεν ἀποκλεισμὸν κατὰ τῆς ὁμοσπονδίας. Τὸ ἀξίωμα δ' αὐτὰ, ὅπερ μεγάλως ἔβλαπτε τοὺς οὐδετέρους, προῦκάλεσεν ἐν μέρει καὶ τὸ τῆς ἐνόπλου οὐδετερότητος σύστημα. Εἰκονικοὶ ἦσαν οἱ ἐπὶ Ναπολέοντος Ἀγγλογαλλικοὶ ἀποκλεισμοί, ὁ φιλὸς δ' ἀποκλεισμὸς ὑπῆρξε καὶ τὸ κυριώτατον μέσον τοῦ Ἡπειρωτικοῦ συστήματος τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς πρὸς ἀντίδρασιν κατὰ τῆς ναυτικῆς βρεττανικῆς ὑπεροχῆς. Ἀλλ' αἱ τοιαῦται ὑπερβολαὶ καὶ καταχρήσεις ἐπήνεγκον, καὶ δικαίως, τὴν κατάργησιν τῶν εἰκονικῶν ἀποκλεισμῶν, καθόσον δύο ἐμπόλεμοι οὐδόλως δικαιοῦνται νὰ καταστρέψωσι τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον τοῦ ὅλου κόσμου, διὸ ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Μεξικοῦ, ὁ ἀτυχὴς Μαξιμιλιανός, ἐκήρυξεν ἐν ἔτει

1866 ἀποκλεισμένους τοὺς βορείους λιμένας τοῦ Μεξικοῦ μετ' ἀνεπαρκῶν ναυτικῶν δυνάμεων, αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι ἐθεώρησαν αὐτὸν ὡς ἀνύπαρκτον καὶ μὴ ὑποχρεοῦντα ἐπομένως τοὺς οὐδετέρους.

Ἄτυχές προῖον τοῦ 19ου αἰῶνος εἶναι ὁ καλούμενος εἰρηνικός ἀποκλεισμός, ὅστις εὐτυχῶς δὲν ἔτυχε τοῦ κύρους τοῦ κατὰ συνθήκην δικαίου, οὐδ' ὑπόκειται εἰς ὁμοιομόρφους κανόνας. Εἶναι δ' ἄτυχές, διότι τῷ προφανεῖ ἐχθρικῷ μέσῳ τοῦ ἀποκλεισμοῦ χρῶνται αἱ μεγάλαι δυνάμεις ἀείποτε κατὰ τῶν ἀσθενεστέρων, πρὸς ὑποστήριξιν ἀξιώσεων ἀποζημιώσεως ἢ ἐπανορθώσεων δῆθεν ἀρνησιδικίας ἢ τέλος καὶ ἐπιβολῆς τῆς ἰδίας αὐτῶν θελήσεως, ἐνῶ δὲ συνεπιφέρει εἰς τὸ κράτος, καθ' οὗ ἐπάγεται, τὰς αὐτὰς ὑψίστας ζημίας τοῦ κεκηρυγμένου πολέμου, τὰ κράτη τὰ ἐπιβάλλοντα αὐτὸν ἀξιούσιν ὅτι δὲν ῥηγνύουσι τὴν εἰρήνην, ἀλλ' ἐκ τούτων ἐξασφαλίζουσιν αὐτὴν διὰ τῆς ἠθικῆς πιέσεως, ὡς εὐφήμως ἀποκκλοῦσι τὸν εἰρηνικὸν ἀποκλεισμόν. Δικαίως ἄρα πολλοὶ συγγραφεῖς ὡς ὁ Duverdy, ὁ Pistoys, ὁ Hautefeuille, ὁ Westlake, ὁ Gessner κατηγορηματικῶς ἀποδοκιμάζουσιν αὐτὸν καὶ χαρακτηρίζουσιν ὡς μέτρον οὐ δύναντί τις νὰ κάμῃ χρῆσιν μόνον ἐν πολέμῳ, καθότι προσβάλλον τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν τῶν ἐθνῶν, ἀναγράφουσι δὲ ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει οὐδὲν κράτος κέκτηται τὸ δικαίωμα τοῦ ὑπαγορεύειν νόμους τοῖς ξένοις τοῖς μὴ ὑποτεταγμένοις τῇ δικαιοδοσίᾳ αὐτοῦ, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου οὗτοι δικαιούνται νὰ ἐνεργῶσι μετὰ πλήρους ἀνεξαρτησίας χωρὶς νὰ μεριμνῶσι περὶ τῶν θελήσεων τῶν ἄλλων δυνάμεων. Ἄλλως τε δὲ οὐδεμία συνθήκη καθιέρωσε τι περὶ τοῦ ἐν εἰρήνῃ ἀποκλεισμοῦ, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ διακήρυξις τοῦ 1856 μόνον ἀποκλεισμόν ἐν πολέμῳ γινώσκει. Πλὴν μήπως καὶ ὁ Bluntschli δὲν ἀναγράφει ὅτι τὰ οὐδέτερα κράτη δὲν ἀναγνωρίζουσι τὸ δικαίωμα τοῦ ληΐζειν συνεστῶτος εἰρηνικοῦ ἀποκλεισμοῦ, πρὸς δὲ ὅτι δικαιούνται τὰ ἑαυτῶν πλοῖα νὰ εἰσέρχωνται καὶ ἐξέρχωνται ἐλευθέρως τῶν λιμένων, εἰς οὓς ἐπεβλήθη τὸ μέτρον τοῦτο; Ἡ μήπως εἰς τὰ πλεῖστα τῶν μέχρι τοῦδε παραδειγμάτων τοιούτων ἀποκλεισμῶν, τῆς Πορτογαλλίας ὑπὸ τῆς Γαλλίας τὸ 1831, τοῦ κατὰ ξηρὰν τῆς Ἑλβετίας ὑπὸ τῆς Γαλλίας τὸ 1838, τοῦ Μεξικοῦ ὑπὸ τῆς Γαλλίας καὶ αὐθις, τῆς Ἀργεντινῆς δημοκρατίας παρὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, ὅστις καὶ δεκαετίαν δλόκληρον διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 1838—48 καὶ τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῆς Ἀγγλίας τὸ 1850, ἐκφαίνεται ἔστω καὶ πόρρωθεν λόγος φιλανθρωπίας δυνάμενός πως νὰ δικαιολογήσῃ τὸν ἀποκλεισμόν, ὁ δ' ἀληθῆς δὲν εἶναι ἰδιοτέλεια; Ἄπαντα τὰ ἀνωτέρω πείθουσιν ὅτι οἱ ἐπιλεγόμενοι εἰρηνικοὶ ἀποκλεισμοὶ οὐ μόνον ἀντίκεινται τῷ διεθνεῖ δικαίῳ, ἀλλὰ καὶ ἀποτελοῦσι παραβίασιν αὐτοῦ, στηρίζονται δὲ μόνον ἐπὶ τοῦ δικαίου τοῦ ἰσχυροτέρου, ὅστις, ἐπὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ βασιζόμενος, δὲν ποιεῖται χρῆ-

σιν ἁπάντων τῶν ἐχθρικῶν μέσων, ἅτινα διαθέτει, ἀλλὰ ἐπάγει τὸν πόλεμον κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀρεσκείας.

Αὗτοι εἶναι αἱ σπουδαιότεραι πρόοδοι αἱ γινόμεναι κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα αἱ τὸ κατὰ Θάλασσαν δίκαιον ὁρῶσαι. Ἀλλὰ τὸ ἔργον τῆς ἐν Παρισίους Συνόδου εἶναι ἀτελές, διότι καὶ μὲν τὰ σύλης γράμματα κατηργήθησαν, ἐπικρατεῖ ὅμως πάντοτε διαφορά τῆς κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἰδιωτικῆς περιουσίας, διότι καὶ νῦν τὰ πολεμικὰ τοῦ ἐμπολέμου πλοῖα ληΐζουσι πάντα τὰ τῆς πολεμίας σημαίας πλοῖα εἴτε πολεμικὰ εἴτε ἐμπορικὰ ὄσι. Πλὴν πρὸς τί ἡ διαφορά αὕτη, ἐκεῖνο δ' ὅπερ, ἐν τῇ ἔτηθ' θεωρεῖται ἐπονείδιστον, διατί ἐπιτρέπεται κατὰ θάλασσαν; Οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος δυνάμενος νὰ δικαιολογήσῃ αὐτό, εἶναι δ' ἀπλῶς λείψανον τῶν βαρβάρων χρόνων, ὅπερ καθῆκον ἔχει ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς νὰ καταρρίψῃ, ἀναγκωρίζων ὅτι ἡ ἰδιωτικὴ πολεμικὴ περιουσία εἶναι ἀσυνῆς καὶ ἀλώβητος καὶ κατὰ θάλασσαν εὐρισκομένη ὅπως κατὰ ξηρὰν. Καὶ ὑπὸ πρακτικὴν δὲ ἐποψίν ἐλάχιστα πιέζεται ὁ πολέμιος διὰ τοῦ ληΐσμοῦ τῆς κατὰ θάλασσαν ἰδιωτικῆς περιουσίας, ὡς ἐκ τῆς ὑψίστης ἀναπτύξεως τῆς κατὰ ξηρὰν συγκοινωνίας, βαρύνει δὲ μόνους τοὺς πολίτας αὐτοῦ, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου τὰ ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τοῦ δικαίωματος τοῦ λαφυραγωγεῖν συνηγοροῦντα εἰσὶ πολλῶ μείζονα, καθόσον τὸ δικαίωμα αὐτὸ παρακωλύει καὶ διατράσσει τὸ ἐμπόριον οὐ μόνον τοῦ πολέμου, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς μεγάλης συναφείας τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων, καὶ τὸ τῶν οὐδετέρων καὶ αὐτοῦ τοῦ κράτους ὅπερ τὸν ληΐζειν διέταξε, καὶ οὐ μόνον ταῦτα, ἀλλὰ διὰ τῆς καταργήσεως αὐτοῦ ἀποτρέπονται σπουδαίως αἱ φοβερὰ ζημίαι καὶ αἱ οἰκονομολογικαὶ κρίσεις, αἵτινες ἐπέρχονται καὶ ἐν καιρῶ ἔτι εἰρήνης ὅταν ἀπειλήται πόλεμος· ὅθεν ἡ ἐντελής ἀπαγόρευσις τοῦ λαφυραγωγεῖν μετὰ τινῶν περιορισμῶν ὅσον ἀφορᾷ τὸ λαθρεμπόριον καὶ τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορίου, εἶναι ἐλάχιστη θυσία τοῦ ἐμπολέμου ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐλάττωσιν τῶν δεινῶν ἅτινα νῦν ἐκ τοῦ ληΐσμοῦ προέρχονται. Καὶ ἀληθῶς ἡ καθόλου ἀπαγόρευσις τοῦ ληΐζειν πολλάκις ἐνεγράφη ἐν ταῖς συνθήκαις καὶ ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τῆς πρακτικῆς· πολλάκις αἱ εὐρωπαϊκαὶ κυβερνήσεις ἀμοιβαίως ἀπέδωκαν μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου τὰ πλοῖα τὰ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὑπηκόων ἀφαιρεθέντα ἢ διώρισαν ἐπιτροπὰς σκοπούσας τὸν προσδιορισμὸν τῶν ζημιῶν, ἃς ὑπέστησαν οἱ ἔμποροι, καὶ τῶν ἀποζημιώσεων, εἰς ἃς ἐδικαιοῦντο. Οὕτως ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία ἐν τῷ κατὰ τῆς Κίνας πολέμῳ τοῦ 1860 διακήρυξαν ὅτι ἡ ἰδιωτικὴ περιουσία τοῦ ἐχθροῦ ἐστὶ ἐλευθέρα καὶ ἐπὶ ἐχθρικοῦ ἐμπορικοῦ πλοίου, τὰ αὐτὰ δὲ ἔπραξαν ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Πρωσία ἐν τῷ κατὰ τῆς Αὐστρίας πολέμῳ τὸ 1866. Δυστυχῶς ὅμως ἡ γενομένη πρότασις παρὰ τῆς Βορείου Γερμανικῆς Ὁμοσπονδίας ἐν ἔτει 1870 περὶ ἐντελοῦς καταργήσεως τῆς κατὰ θάλασσαν λείας, ἀπέτυχεν, ἀναγκασθείσης ταύ-

της να ἀποσύρη αὐτήν, καθόσον ἡ Γαλλία δὲν ἔπαυσε διώκουσα τὰ Γερμανικὴν σημαίαν φέροντα πλοῖα.

Ἄλλὰ καὶ ἕτεραι σπουδαῖαι ἐνέργειαι ἐγένοντο πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς κατὰ θάλασσαν ἰδιωτικῆς περιουσίας. Πολυάριθμος συνέλευσις ἐμπόρων συνελθοῦσα ἐν Βρέμη κατὰ τὸ 1859 διετύπωσεν ἀρχὰς σκοπούσας τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ κατὰ θάλασσαν ἐμπορίου. Ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα τὸ μὲν ἐν Ζυρίχῃ Ἰνστιτούτον τοῦ Διεθοῦς δικαίου ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ 1877 ἀπεφάνητο ὅτι «Ἰδιωτικὴ περιουσία εἴτε οὐδετέρᾳ εἴτε ἐχθρᾷ μεταφερομένη ἐπὶ ἐχθρικὴν σημαίαν ἢ ὑπὸ σημαίαν οὐδετέραν εἶναι ἀπαρξίαστος,» κατὰ δὲ τὸ 1882 τὸ Ἰνστιτούτον τοῦ διεθοῦς δικαίου καὶ αὖθις ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ Τουρίνου ἐψήφισε κανονισμὸν τῶν θαλασσιῶν λειῶν ἐξασφαλίζοντα ἀποτελεσματικώτατα τὰ ναυτικὰ κράτη καὶ τὸ ἐμπόριον ἀπάντων τῶν ἐθνῶν. Ἄν δ' ἡ ἀρχὴ αὕτη δυσχερῶς ἐτι ἀναγνωρίζηται παρ' ὅλων, εἶνε ὅμως λίαν πιθανὸν μετὰ τὰ ἀνωτέρω ὅτι προσεχῶς θέλει γίνεαι ἀποδεικτὴ ἐν τῷ διεθνεί δικαίῳ, οὔτω δὲ ὁ κατὰ θάλασσαν πόλεμος ἀφομοιωθήσεται τῷ κατὰ ξηρὰν καὶ ὁ νεώτερος πολιτισμὸς θέλει ἀριθμεῖ ἕνα ἐτι θρίαμβον ἐπὶ τῶν βαρβάρων ἰδεῶν τοῦ παρελθόντος.

Τὰ ζητήματα, ἅτινα ἐγείρει ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπανορθώσεως τοῦ διεθοῦς δικαίου μετὰ τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν Ἑλληνικῶν παραλίων παρὰ τῶν στόλων τῶν μεγάλων Δυνάμεων καὶ τὸν Γαλλογερμανικὸν ἰδίως πόλεμον, εἰσὶ σπουδαιότατα, ἀπαραίτητον δ' εἶναι ὅπως ἐκ κοινῆς συμφωνίας τεθῆ τέρμα εἰς τὰς ἀθλιότητας αὐτὰς καὶ τὰ κίσχη. Πολυάριθμα συνέδρια συνεζήτησαν ζητήματα ἡσσονος ἐνδιαφέροντος, ὁ καιρὸς ἐπέιγει ἵνα ἐν εἰδικῷ συνεδρίῳ ἀνατεθῆ τοῖς ἀντιπροσώποις ἀπάντων τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν ἡ εὐγενὴς αὕτη ἐπιχείρησις, ἡ δὲ κυβέρνησις ἐκείνη, ἥτις ἤθελεν ἀναλάβει τὴν πρωτοβουλίαν καὶ συνδέσει τὸ ὄνομα αὐτῆς εἰς τοιαύτην μεταρρυθμίσειν, θέλει ἀποκτήσει αἰωνίους μὲν τίτλους ἐπὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος, δόξαν δὲ διαρκεστέραν τῆς τῶν πεδίων τῶν μαχῶν.

Ἄρμάνδος Ποττάν.